

Tel.: 075 – 61 62 862

Fax: 075 – 61 76 980

E-mail:

info@zaansmuseum.nl

www.zaansmuseum.nl

Jaarverslag

Zaans Museum

2004

Zaans Museum

Schansend 7, 1509 AW Zaandam.

Postbus 207, 1540 AE Koog aan de

Zaan

Het Zaans Museum is een cultuur-historisch museum dat zich duidelijk wil profileren met het karakteristieke van het museumproduct als educatieve, attractieve instelling. Het museum bekleedt een sociale functie en communiceert met een zo breed mogelijk publiek.

Het Zaans Museum geeft aan het publiek een beeld van de Zaanse woon- en bedrijfscultuur van de 16e eeuw tot heden, waarin de mens centraal staat. Het museum bewaart, verzamelt en toont cultuurhistorische en streekgebonden collecties t.a.v. woon- en industriële cultuur.

Inleiding

Onvervreembaar Zaans

Het jaar 2004 was een van de turbulentste jaren in de 6-jarige geschiedenis van het museum. Na de uitbundige viering van het lustrum in 2003 leek nog niets erop dat 2004 grote veranderingen in het bestaan van het Zaans Museum zouden brengen. Door de hartelijke en inspirerende contacten die het museum onderhield met de stichting Verkade in het kader van de grote thematentoonstelling over de industrie in de Zaanstreek in de 20ste eeuw, verwierf het museum een dusdanig grote bruikleen bedrijfscollectie van Verkade dat het gebouw daar niet meer op berekend was. Het jaar 2004 stond daardoor vooral in het kader van een geweldige stap voorwaarts: een nieuw te bouwen Verkade-paviljoen op de Zaanse Schans gekoppeld aan het Zaans Museum.

Na de tekening van de toezegging tot samenwerking brak een tijd aan van creatieve brainstormsessies intern, extern en vooral met de heren Erik en Tom Verkade. Dit resulteerde in een prachtig in eigen beheer ontwikkeld presentatieplan voor de unieke Verkade collectie in een nieuw te bouwen paviljoen. Een presentatie die bruist van

de energie, waar een juiste balans getracht is te vinden tussen vermaak en cultureel erfgoed. Waar de smaak van biscuitjes en chocolade gekoppeld wordt aan de geschiedenis van een van de kenmerkendste familiebedrijven in Nederland.

Zaans Museum boek

Het Zaans Museum was trots op haar eerste uitgave van een museumboek waar verhalen over de collectie in beschreven staan. Het is tot stand gekomen in samenwerking met Stichting Uitgeverij Noord-Holland (zie ook pagina 8).

Museumvisie, het blad van de Nederlandse Museumvereniging, schreef over de nieuwe uitgave 'is even beeldschoon als onpretentius uitgevoerd, een pareltje'. Grote beeldfragmenten met delen uit de collectie en de beschrijvingen ervan doorsnijden de goed gekozen teksten van uiteenlopende auteurs als Willem Brakman, Toon Hermans, Freek de Jonge en anderen. Het laat zien dat het museum een collectie verzamelt, behoudt, beheert en presenteert die er toe doet. Een collectie met een verhaal en een emotie, echt om trots op te zijn en waar je een boek over kan schrijven.

Trots

Voor het museum ziet de toekomst er rooskleurig uit ondanks alle bezuinigingen. De komst van de Verkade collectie en alle free publicity heeft al gezorgd voor meer individueel museumbezoek. En als dat allemaal nog niet genoeg vernieuwing in de toekomst voorspelt, is op de valreep van het jaar de integratie van de stichting Zaans Museum en de stichting Zaanse Schans zeer ver gevorderd. Het jaar 2005 gaat dan ook het totaalproduct Zaans Museum/Zaanse Schans met veel vertrouwen tegemoet.

Ook dit jaar hebben velen ons gesteund met geld en inspanningen op alle gebied. Maar bovenal wil ik het bestuur van de stichting Zaans Museum bedanken voor ondersteuning van het management ten aanzien van het verwerven van de Verkade collectie. Daarnaast de medewerkers, vrijwilligers en stagiaires die trots zijn op het Zaans Museum en met veel enthousiasme de nabije toekomst tegemoet gaan.

Fokelien Renckens-Stenneberg,
Directeur
Zaans Museum

Missie

Zaans Museum

•

Het Zaans Museum wil het Zaans cultureel erfgoed, dat een beeld geeft van de Zaanse woon- en bedrijfscultuur van de 17de eeuw tot heden, levend houden door middel van het actief beheren en het levendig presenteren van de cultuurhistorische collectie met zijn verhalen.

•

Het Zaanse Museum is een gastvrije en inspirerende ontmoetingsplek waar bezoekers kennis kunnen nemen van waar het museum op de Zaanse Schans voor staat en waar bezoekers de ervaringen en kennis kunnen delen.

I Presentatie

Vaste presentatie

Nadat in 2003 een begin gemaakt is met de herziening van de vaste presentatie door het formeren van een afdeling presentatie en educatie en het vaststellen van een beleidsplan presentatie, is er in dit kalenderjaar ook daadwerkelijk een begin gemaakt met de herinrichting. In het beleidsplan is vastgelegd dat tijdelijke tentoonstellingen en daarvoor ontwikkelde presentatie-units en overdrachtsmethoden altijd teruggeplaatst dienen te kunnen worden in de vaste presentatie. Daarnaast is besloten de vier hoofdthema's duidelijk te profileren en als afzonderlijke tentoonstellingen te behandelen, die als semi-permanente presentaties in een 4-jarige cyclus steeds vernieuwd worden. Er is een huisstijl vastgesteld waarbij ook het tekstsysteem van het museum meegenomen is en in de komende jaren geheel herzien wordt.

Geduldig papier

De tentoonstelling Geduldig papier, de thematentoonstelling van 2003 is eind

2003 al gedeeltelijk teruggeplaatst in de vaste presentatie. De tijdelijke tentoonstellingen Zaankanters bestaan niet en de Rode Zaan zijn getransformeerd tot een nieuw onderdeel in het Zaanse Museum gekoppeld aan het hoofdthema Werken: de Zaanse samenleving in de 20ste eeuw. In de ruimte waar voorheen de Zaanse Supermarkt gepresenteerd werd, zijn nu de thema's socialisme, migratie en het Zaanse verzet tijdens de Duitse bezetting te bezichtigen. In nauwe samenwerking met de heer Jan Bruin van de stichting voormalig Zaanse Verzet is de presentatie voorbereid en zijn verhalen en objecten verzameld. Helaas heeft Jan Bruin de opening van de nieuwe presentatie niet bij kunnen wonen, hij stierf in het najaar van 2004. De presentatie is aan hem opgedragen, zonder zijn onvermoeibare inzet zou veel van de beoogde veranderingen niet haalbaar zijn geweest.

Verkade collectie

Na afloop van de tentoonstelling De Fabriek is een begin gemaakt met de terugplaatsing van deze presentatie door een herinrichting van het thema Werken. Deze herinrichting zal pas in 2005 geheel voltooid zijn. Een aantal bruiklenen uit de rijke Verkade-collectie heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld en zullen tot de opening van het

Verkade-paviljoen een prominente plek in de presentatie hebben.

Tijdelijke tentoonstellingen

Het jaar 2004 stond in het teken van het hoofdthema Industrie in de Zaanstreek in de 20ste eeuw. Dit resulteerde in een drietal tentoonstellingen en een groot aantal activiteiten.

De Fabriek

Met de grote zomertentoonstelling De Fabriek werd geëxperimenteerd met overdrachtstechnieken en presentatiemogelijkheden. Er is voor gekozen de tentoonstelling en alle uitingen die met de tentoonstelling samenhangen vorm te geven als een nieuw bedrijf De Fabriek. Bezoekers werden behandeld als potentiële nieuwe werknemers, de pers werd ingelicht over de opening van een nieuw bedrijf en de tijdelijke tentoonstellingszaal werd getransformeerd tot een werkend bedrijf.

In dit bedrijf werd de bezoeker verwelkomd door het promotieteam van De Fabriek en aangespoord bij het bedrijf te komen werken. Buiten de tentoonstellingszaal waren de producten opgesteld die de consument kent, tezamen met promotiemateriaal dat

gebruikt wordt om de consument aan te zetten tot aankoop. Pas bij het betreden van de tijdelijke tentoonstellingszaal stapte de bezoeker symbolisch door de toegangspoort van De Fabriek, langs de prikklok op weg naar de ontvangstbalie. Wegwijzers wijzen richting directiekantoor, administratie en laboratorium. Maar ook de kantine, de werkplaats en de recreatieruimte worden niet overgeslagen.

Een plaktekst op de grond als een loper symboliseert de Zaan met daarlangs alle bedrijven die in 1948 in de Zaanstreek gevestigd waren. De gehele presentatie is gevuld met objecten afkomstig uit de diverse bedrijven die de Zaanstreek rijk is (geweest). Uit het onderzoek naar de achtergrond van de industrie in de Zaanstreek in de 20ste eeuw was een grote overeenkomst in de bedrijfsgeschiedenis van de verschillende bedrijven gebleken. Deze overeenkomst rechtvaardigde de keuze om alle objecten en verhalen samen te laten smelten tot een bedrijf. Zo kon het voorkomen dat een lamp uit het directiekantoor van de Artillerie Inrichtingen te pronken stond bij het bureau van Verkade oprichter en directeur E.G. Verkade. Hing er een Bruynzeel klok naast een bedieningspaneel van Cacao De Zaan, hingen de foto's van de toneelvereniging

van de Forbo gebroederlijk naast die van Pieter Schoen.

Bij het verlaten van De Fabriek moesten de bezoekers zich afmelden bij de portier, waarbij het kon voorkomen dat de alarmbel afging en de bezoeker gefouilleerd kon worden door het baliepersoneel. Precies zo als het ging bij het verlaten van het bedrijf na een dag hard werken. Niet voor elke bezoeker een prettige herinnering. Door ook de rol van de Zaanse bedrijven in de recreatieve sfeer te belichten, werden moeilijke herinneringen gemengd met vrolijke. Met een heuse caravan in de tentoonstelling werden de vakantieverblijven van de grote Zaanse bedrijven in de herinnering geroepen, klimtouwen herinnerden aan de speeltuinen rondom de bedrijfsterreinen, een kooktoestel aan een kookcursus.

Door deze knipogen naar onderwerpen die gerelateerd zijn aan de geschiedenis van de Zaanse industrie hoopte het museum wat meer humor in de presentatie te brengen en de bezoeker ook te laten genieten van de luchtigheid van een onderwerp zonder een standaardoverzicht te presenteren. De reactie van het bezoek was zeer divers op deze methode. Vooral in combinatie met een rondleiding in stijl: de museumdocent als medewerker van De

Fabriek, werd de opzet vaak als hilarisch ervaren, waarbij de bezoeker zich probleemloos in zijn rol van kandidaat werknemer liet duwen.

Individuele bezoekers hadden meer moeite het concept te omarmen, maar door een sterke aanwezige rol van de publieksmedewerkers is dat vaak wel gelukt. Aan de andere kant waren er ook geluiden dat men een overzicht verwachtte van de Zaanse bedrijven en dat door de mix van objecten de afzonderlijke bedrijven niet uit de verf kwamen. Het museum heeft getracht dit op te vangen door speciale zaalbladen uit te geven, geschreven door de Zaanse journalist Peter Roggeveen. Hij heeft 10 bedrijven geselecteerd waar hij aan de hand van historisch materiaal en anekdotes een korte biografie heeft geschreven. De 10 verhalen waren gratis verkrijgbaar en lagen op de balie van De Fabriek.

Werk in uitvoering

Geïnspireerd door het educatieve concept *life long learning* heeft het museum de galerijtentoonstelling bij het jaarthema gekoppeld aan verschillende bedrijfsvoeringen vooral in het midden- en kleinbedrijf. Twee Zaanse kunstenaars, Joke Konijn en Barbara Guldenaar, zijn gevraagd een concept op

te stellen waarbij jong ondernemerschap en creativiteit de belangrijkste ingrediënten waren. Zij hebben zich enthousiast aan hun taak gezet en hebben een eigen bedrijf opgericht, waarvoor vergunningen zijn aangevraagd zoals inschrijving Kamer van Koophandel en bouwaanvraag voor bedrijfspand.

Het nieuwe bedrijf: een kinderboerderij waar in allerlei hokken plaats was voor Zaanse ondernemers met een dierennaam, werd op de galerij van het Zaans Museum gepresenteerd gelijktijdig met de thematentoonstelling De Fabriek. Vanuit de bouwkeet (de bouwaanvraag voor het verhuizen van een heuse boerderij naar een bedrijventerrein in Krommenie was immers nog niet verleend) konden de bezoekers met de verschillende 'bewoners' van het bedrijf kennis maken. Door de deelnemende bedrijven gesponsorde borden fungeerden als een reclame voor het bedrijf en zijn werkzaamheden.

Ook hier weer een concept met een knipoog, waarvan de bezoekers dankzij de hilarische openingsact van de twee kunstenaressen vertrouwd mee waren geraakt. Aan deze presentatie is, gemaakt door een stagiair van de Reinwardt Academie, een educatief

programma gekoppeld gericht op het beroepsonderwijs en de regionale opleidingscentra. Hiermee was de cirkel naar het beoogde concept rond.

Educatie en activiteiten

Mooi Zootje - 83 kunstenaars en de Zaanstreek

Met de tentoonstelling 'Mooi Zootje' wilde Stichting Tengel laten zien dat kunstenaars en bewoners van nu zich nog steeds laten inspireren door het Zaanse landschap. Kunstenaars toonden de toeschouwers wat zo bijzonder of juist zo gewoon is. Op de Galerij van het Zaans Museum exposeerden amateurs hun werk en diepten jongeren de wisselwerking uit tussen kunst en het Zaanse landschap.

Bij de tentoonstelling is een boek verschenen met de titel 'Mooi Zootje'. Hierin staan afbeeldingen van de deelnemende kunstenaars met een boeiende tekst van Herman Vuijsje. Het boek is uitgegeven door Stichting Uitgeverij Noord-Holland.

De Galerij

Stichting Tengel heeft ten tijde van de tentoonstelling Mooi Zootje Zaanse amateur-kunstenaars uitgenodigd mee

te exposeren binnen hetzelfde thema: de wisselwerking tussen kunst en landschap.

Uiteindelijk hebben acht verenigingen en Fluxus, het centrum voor de kunsten, zich gepresenteerd in zes periodes op de Galerij van het museum.

Educatief programma

Bij de tentoonstelling Mooi Zootje is door Stichting Tengel in samenwerking met de deelnemende kunstenaars een educatief programma aangeboden. Aan de hand van opdrachtbladen gingen de kinderen aan de slag rondom de vraag: hoe zie jij de Zaanstreek?

De Fabriek

Rondom het jaarthema Industrie, werden aan de thematentoonstelling De Fabriek een aantal activiteiten gekoppeld. Er zijn lezingen gegeven over diverse onderwerpen verbonden met de Zaanse industrie en er zijn diverse workshops gegeven, waarbij chocolade werd gemaakt. Daarnaast is er een workshop gegeven waarbij kinderen geïnspireerd op de geluiden uit de fabriek, de ritmes van de lopende band en de geluiden van de machines, een eigen dans samenstelden.

Bezoekers werd de mogelijkheid geboden om naast een bezoek aan de tentoonstelling, een bezoek te brengen aan een in werking zijnde fabriek in de

Zaanstreek. Daarnaast was het mogelijk de collectie van de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade te bezichtigen. Deze collectie is opgeslagen in een loods, waar de fabricagelijnen dusdanig worden gepresenteerd, dat het mogelijk is een beeld te krijgen van de fabricage van Waxinelichtjes rond 1900, chocoladerepen rond 1930 en Verkadebiscuit rond 1950. Van deze mogelijkheden is een aantal maal gebruik gemaakt.

Het Kindermuseum Zaans & Zo

Zoals inmiddels gebruikelijk is presenteert het museum ook altijd een kinderpresentatie bij een jaarthema. In ons kindermuseum is in 2004 een nieuw bedrijf opgericht: Zaans & Zo. Een bedrijf gerund door twee jonge ondernemers en voortbordurend op de rijke Zaanse traditie van fabrieken en bedrijven. In dit bedrijf worden groepen kinderen ontvangen die het bedrijf draaiende moeten houden. Zonder de kinderen ligt het bedrijf er maar stil bij en is er weinig te beleven. Door deze opzet leren de kinderen dat het de inbreng van de werknemers is die het bedrijf tot leven roepen en dat met behulp van samenwerking er mooie resultaten behaald kunnen worden. Bij het programma is een lesbrief ontwikkeld, waarbij de kinderen op school eerst een cursus solliciteren voor

beginners krijgen en op vacatures van Zaans & Zo kunnen reageren. Op school worden ze dan in een functie aangenomen zodat elk kind al weet waar hij aan toe is bij het museumbezoek. De vacatures zijn dusdanig opgezet dat er altijd op een positieve kwaliteit van het kind ingespeeld kan worden en alle kwaliteiten van de kinderen behandeld worden. Zo kan een creatief kind reageren op creatieve beroepen, een doekind kan zijn handen laten wapperen, iemand die graag de groep leidt kan nu directeur worden.

Het museumbezoek wordt begeleid door een museumdocent die in eerste instantie als personeelschef fungeert van het bedrijf en daarna een rol speelt in het in werking houden van het bedrijf en het coördineren van de gezamenlijke activiteit die als een lopende band door het bedrijf wordt gevoerd.

Uiteindelijk wordt door elke afdeling in het bedrijf meegewerkt aan een product dat ter afsluiting aan de hele groep wordt gepresenteerd, waarbij er ruimte is voor reflectie op de gedane werkzaamheden.

Na afloop ontving elke bezoekende schoolgroep het boekje *Zaans & Zo*, een door het Zaans Museum uitgegeven, zeer bijzonder vormgegeven, publicatie. Hierin vond men alle opdrachten en

vacatures terug, evenals de achtergrondinformatie over de industrie in de Zaanstreek. Ingeklemd tussen twee heuse platen marmoleum bevond zich in het hart van het boek voor elke groep het product waar ze in het bedrijf aan gewerkt hadden.

Het programma is ontwikkeld voor de middenbouw van het basisonderwijs, maar kon ook goed toegepast worden voor de bovenbouw. Daarnaast is het programma meermalen voor verjaarspartijtjes ingezet.

Educatief programma Werk in Uitvoering

Bij de galerijtentoonstelling Werk in Uitvoering is door een stagiair van de Reinwardt Academie voor museologie een educatief programma ontworpen voor het beroepsonderwijs en het volwassenenonderwijs. Met behulp van een opdrachtenkaart werd in het museum achtergrondinformatie aangereikt over werken in het verleden: werken in de molens, in de fabrieksindustrie, vakbonden en arbeidsomstandigheden. Er kon in de weer gegaan worden met beroepentesten en men kon zich oriënteren op werken in het midden- en kleinbedrijf. Dit aan de hand van de presentatie van bedrijven uit deze sector in de Galerijtentoonstelling.

Czaar Peterhuisje

Voor scholen is het Czaar Peterhuisje opgenomen in het "Rondje Cultuur". De medewerker van het museum trad voor drie basisscholen op als Tsaar Peter om een extra dimensie te geven aan hun bezoek.

Andere activiteiten

Het Museumweekend heeft zowel in het Zaanse Museum als in het Czaar Peterhuisje veel gratis bezoekers getrokken evenals de gratis openstelling tijdens de monumentendagen en het

evenement 'Wereldreis door de Zaanstreek'.

Het Czaar Peterhuisje is ook gebruikt als '9e hole' bij het 'Golven in de Zaanstreek, Saengolf' ondersteund met wodka en kaviaar.

Communicatie

Het jaarthema

Het jaarthema was De Fabriek, de industrie van de 20ste eeuw in de Zaanstreek. De presentaties over het Zaanse industrieel erfgoed oversteeg het regionale karakter door het onderwerp: de gekozen fabrieken zijn allemaal nationaal en/of internationaal bekend. Bovendien was het onderwerp: fabriekscultuur in de 20ste eeuw niet exclusief Zaanse en vertelde het verhalen die ook voor andere regio's herkenbaar zijn.

Het onderwerp vroeg om een zeer goed uitgekiend relatienetwerk op te bouwen wat ook is gebeurd en nieuwe publieksgroepen zijn aangeboord. Zo zijn intensieve contacten gelegd met het Zaanse bedrijfsleven. Bedrijven hebben hun collecties en archieven voor het museum opengesteld voor bruiklenen ten behoeve van de tentoonstelling. De contacten met Forbo Krommenie, Zaanlandia Bekkers Blik te Krommenie, Gerkens Cacao en vooral de Stichting

Behoud Cultureel Erfgoed Verkade waren zeer inspirerend.

Doelgroepen

Voor 2004 was primair voor twee doelgroepen gekozen. Mensen in familieverband uit zowel de regio als een groter gebied (incl. toeristen) tijdens de zomervakantie. De vele interactieve en zintuigprikkelende mogelijkheden van het totale museumaanbod sloten hierop aan. De tweede doelgroep was de regionale bezoeker. De fabrieken die zo'n aanwezig rol in het Zaanse leven: als werknemer, familielid of buurtbewoner, maar ook als consument, spelen stonden centraal.

Publieksonderzoek

Voor een doelgroepenonderzoek van de eigen bezoekers en om dat te kunnen vergelijken met informatie over het Nederlandse museumpubliek is het museum aangesloten bij de MuseumMonitor, een continue publieksonderzoek voor musea. Het museum krijgt de beschikking over informatie van de eigen bezoekers afgezet tegen vergelijkbare gegevens van andere deelnemers. In 2004 waren de resultaten goed voor het gehele museum waarvan de tijdelijke tentoonstelling deel uitmaakt.

Promotie en publiciteit

Publiciteit

In 2004 stond het Zaanse Museum wekelijks in het Noord Hollands Dagblad met de rubriek Museumstukken van journalist Co Rol. In de rubriek stond een foto van en een verhaal over een object uit de collectie van het Zaanse Museum.

De persbenadering over zowel museale- en collectiegebonden onderwerpen als het presentatiegerichte aanbod heeft plaatsgevonden via persberichten, informatieverstrekking op maat en de free publicity. De informatie is verzonden naar de regionale pers inclusief Amsterdam, dag-, week en maandbladen. Ook werd er informatie toegestuurd naar de meest relevante vakbladen voor het bedrijfsleven in de Zaanstreek.

Er is een persmap samengesteld met een achtergrondartikel met verwijzingen naar enkele collectieonderdelen, een apart overzicht met de publieksactiviteiten, gericht aan specifieke redacties met een CD met persfoto's en een impressie van de tentoonstellingen. Er zijn verschillende persmomenten ingebouwd: begin april voor de opening, rond eind mei / begin

juni en als derde periode is augustus gekozen voor de laatste kans de tijdelijke tentoonstelling te bezoeken.

Website

De website is het medium waarop de pers wordt geïnformeerd over de actualiteit. Op de website van het Zaanse Museum waren de persberichten te downloaden en extra informatie en foto CD's aan te vragen. Op andere websites werd informatie verstrekt zoals op Museumplein.nl en op de websites van Toerisme en Recreatie Noord-Holland en Kunst en Cultuur Noord-Holland.

Adverteren

Gedurende de gehele periode werden de tentoonstellingen aangekondigd via de Museumladder, die tweewekelijks verschijnt in de NRC, het Parool, de Volkskrant en Trouw en op de website van Museumkaart.nl. Het doel was om de naamsbekendheid te vergroten en zich te profileren tussen de andere musea met een duidelijk signatuur. Verder werden advertenties geplaatst in verschillende lokale en regionale week- en maandbladen. Veel aandacht is besteed aan het landelijk adverteren van ons aanbod voor kinderen zowel voor het individuele kind als voor de leerlingen van het basisonderwijs in de vorm van schoolreisjes.

Drukwerk

Het doelgroepenbereik was in eerste instantie door een grote verspreiding van de algemene folder en de twee programmakranten waarin het gehele aanbod van zowel de tentoonstellingen als de publieksactiviteiten beschreven stonden.

Naast de algemene informatie is er de uitnodiging voor de openingen van de tentoonstellingen, A2 affiches en A5 flyers die verspreid werden naar scholen, buurthuizen, kinderdagverblijven, openbare bibliotheken, culturele adressen in Zaanstad, galeries in de Zaanstreek, musea in Noord-Holland, VVV's en vele culturele locaties in Noord-Holland.

Fondsenwerving

Daar het uitvoeren van het publieksbeleid (tentoonstellingen, educatie en activiteiten) alleen mogelijk is door het verwerven van externe middelen was het van cruciaal belang daar op directieniveau veel energie in te steken. Er is actief aan fondsenwerving gedaan voor de realisatie van de thematentoonstellingen. Ook hiervoor is het relatiebeheer en het onderhouden van al deze contacten, ook die van de subsidiegevers, van groot belang en hier werd extra zorg aan besteed.

Commercie

Bedrijven werden aangespoord
bedrijfsuitjes naar de tijdelijke
tentoonstelling te plannen. Hiervoor zijn
speciale arrangementen ontwikkeld.
Daarnaast werd de plek van het Zaanse
Museum op de Zaanse Schans en de vele
mogelijkheden actief ingezet om het
groepsbezoek en het aantal ontvangsten
te vermeerderen. Ook werd het
assortiment van de Museumwinkel
afgestemd op het jaarthema.

Vriendenactiviteiten

De Stichting Vrienden van het Zaanse
Museum is voor de leden en het museum
niet zichtbaar actief. Het museum hecht
er veel belang aan een actieve groep
Vrienden om zich heen te hebben die
bijdraagt tot het creëren van draagvlak
in de regio. De Vrienden zijn, om ze te
binden aan het museumproduct en zo te
kunnen optreden als ambassadeurs voor
het museum, dan ook uitgenodigd voor
previews bij alle tijdelijke
tentoonstellingen.

2

Collectie

Onderzoek en verzamelen

De Zaanse Teekenschool

Voor de tentoonstelling 'De Zaanse Teekenschool' (15 december 2004 tot en met 20 februari 2005) is onderzoek verricht en heeft geleid tot een keuze uit de collectie tekeningen en prenten van Klaas Woudt en de collectie van het Zaans Museum.

Collectie Gerrit Jan de Geus (1908-1975)

De collectie schilderijen en het atelier van kunstenaar Gerrit Jan de Geus in Krommeniedijk, die tot voor kort werden beheerd door de weduwe van de schilder, mevrouw Duif de Geus-Aafjes (22-10-1909 - 13-12-2003), zijn vrijgekomen wegens haar overlijden. De stichting Duif en Gerrit Jan de Geus heeft een selectie gemaakt uit een veertigtal schilderijen en voorwerpen uit het atelier om het in langdurig bruikleen te geven aan het Zaans Museum.

Gemeentecollectie

De gemeente Zaanstad wil haar collectie beeldende kunst overdragen aan onder andere het Zaans Museum. Voor het museum zal het gaan om de A-werken, die zijn aangekocht in het kader van de voormalige Beeldend Kunstenaars Regeling (BKR). Dit zijn 462 werken die zullen worden ondergebracht in het depot in de Tuinstraat. In 2005 wordt er onderzoek naar gedaan.

De Fabriek

Voor de tentoonstelling De Fabriek is er onderzoek gedaan door de speciaal voor deze tentoonstelling in het leven geroepen projectgroep, waarin naast medewerkers van het museum ook een aantal vrijwilligers van het museum deelnamen. Zij hebben verschillende bedrijven bezocht en bekeken welke objecten interessant zijn voor de tentoonstelling. Daarbij is dankbaar gebruik gemaakt van het Zaanse netwerk van medewerkers en vrijwilligers, die resulteerde in makkelijke toegang tot bedrijfscollecties en persoonlijke herinneringen aan het leven in de Zaanse fabrieken. Oud-werknemers van Zaanse fabrieken werden bezocht en geïnterviewd. Van zolders werden herinneringen aan de vroegere bedrijfsverenigingen gehaald en fotoalbums werden uit de kast

gehaald. Door deze manier van onderzoek kwam er naast relevante informatie over het Zaanse fabrieksleven ook de herinneringen aan het leven destijds weer naar boven, waardoor de relatie tussen tentoonstelling en maatschappij verstevigd werden. Deze aanpak heeft uiteindelijk geresulteerd in een tentoonstelling waarbij De Fabriek (als bundeling van alle Zaanse bedrijven) tot leven werd geroepen. Een bedrijf als tentoonstelling met afdelingen, kantine, werkplaats en ontspanning naast het werk. Samen met de afdeling Collectie is de definitieve objectlijst opgesteld, zijn de bruiklenen geregeld en is de tentoonstelling ingericht. Voor kunstenaar Paul Glazier is er bemiddeld in het opnemen van geluiden in Zaanse fabrieken ten behoeve van geluidscompilatie in de tentoonstelling. De cd met de geluidscompositie is te koop in de museumwinkel

Nieuwe collectie

De Vliegende Hollander

De Gemeente Zaanstad heeft een bedrag beschikbaar gesteld om het kunstwerk 'De Vliegende Hollander' van Mirjam Janse en Gerrit de Vries aan te kunnen kopen. Het object, vervaardigd van staal, maakte in 2004 deel uit van de expositie van het Veldwerkproject in

Oostknollendam. Het kunstwerk is buiten in het water langs het museum geplaatst.

NV Zeepfabriek Hilko Zaandam, Hilko Soapworks

Op 1 juli 2003 is Hilko Soapworks te Zaandam failliet verklaard. Het bedrijf bestond 80 jaar (sinds 1922). Het maakte 300 verschillende producten. Bij het failliet gaan van de fabriek heeft het Zaans Museum een aantal objecten gekregen, waaronder bedrijfskleding, stukken zeep met het logo van Hilko en een bedrijfsfilm op video.

Verkade

Op 25 februari 2004 kwam de toezegging dat Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade zijn collectie wil onderbrengen in het Zaans Museum. De nauwe contacten die ontstaan zijn dankzij het onderzoek naar de Zaanse industrie in de 20ste eeuw, hebben geleid tot een wederzijds vertrouwen in elkaar. Het Zaans Museum als het museum waar de Zaanse industrie als een van de speerpunten in het beleid is opgenomen en de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade, die een uitgebreide collectie Verkade gerelateerde objecten beheert en daar een permanent onderkomen voor zocht. De collectie Verkade bestaat onder andere uit machines behorend bij de productielijnen chocolade, biscuit en

waxinelichtjes, reclame- en verpakkingsmateriaal van 100 jaar Verkade (het bedrijf is opgericht in 1886), en de originele afbeeldingen van de bekende plaatjesalbums. Na de overeenkomst tussen het museum en de stichting is hard gewerkt aan de voorbereiding van de overdracht van de collectie aan het museum. In eerste instantie stond daarbij het behoud en beheer van de collectie centraal. Er is een beheersovereenkomst samengesteld en het museum assisteert en adviseert bij de registratie van de collectie, die volledig dient te zijn voor de collectie kan verhuizen naar het museum. De registratie wordt door de stichting zelf uitgevoerd. De collectie zal uiteindelijk ondergebracht worden in een nieuw te bouwen paviljoen aan het Zaans Museum.

Metaalgieterij Steinhauer

De metaalgieterij is in 1918 door H. Steinhauer senior opgericht. Het bedrijf werd voor de Tweede Wereldoorlog van vader op zoon (Hendrik Johannes Christoffel Steinhauer (1913-2003)) overgedragen, en is altijd een eenmansbedrijfje gebleven.

De schenking in 2004 bestaat uit een smeltkroes, enkele werkstukken, een lijmpot, handgereedschap, het bord "ora et labora" met foto van de panden Breestraat 67-69 en de jubileumtegel ter

gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de gieterij.

Tegeltableau Meneba

Op de tentoonstelling 'De Fabriek. De industrie van de Zaanstreek' in het Zaans Museum was het prachtige tegeltableau te zien, dat in 1915 werd aangeboden bij het 150-jarig bestaan van Wessanen & Laan. Via bemiddeling van een voormalig personeelschef van Wessanen kon het Zaans Museum dit tegeltableau in bruikleen krijgen. Het Zaans Museum heeft aangegeven dat zij het tegeltableau graag in de collectie wil opnemen. Met de directie van Meneba is overeengekomen dat er achter op het tegeltableau een brief geplakt wordt dat het ooit aan het Zaans Museum moet worden geschonken.

Bootjes van Bruynzeel

Via een particulier ontving het museum twee houten speelgoedbootjes van Bruynzeel ter aanvulling op het havenspeelgoed van Bruynzeel. Dit havenspeelgoed is een oorlogsproduct van Bruynzeel. De losse delen vormen samen de Amsterdamse haven met onder andere een sleepboot, een dekschuit, een coaster en een kraan. Het havenspeelgoed werd gemaakt aan de hand van gedetailleerde ontwerptekeningen, die zich ook in de collectie van het Zaans Museum bevinden.

Kogel

Het museum heeft een kogel ontvangen. De metalen kogel is ca. 12 cm in doorsnede en ca. 5 kilo zwaar. Er zit een duidelijke gietrand aan en er zit een deuk in.

De kogel is gevonden in de Kalverpolder in het water aan de Braakdijk in Zaandam. Dit is vlak bij de Zaanse Schans aan een zijtak van de Zaan. Een tweede identieke kogel werd later in de gebaggerde prut op het land gevonden. Deze is nog in bezit van de schenker. Tevens bezit hij nog een kogel die twintig jaar geleden op dezelfde plek is gevonden. Het vermoeden is dat de kogels uit de periode van de Nederlandse Opstand, de '80-jarige oorlog' (1568-1648) stammen. Dit is een mooie aanvulling op het verhaal van de Zaanse Schans als verdedigingswerk.

Vaandel Visch college 'Het kleine Baarsje'

De voorzitter van Visch college 'Het kleine Baarsje' heeft een vaandel in houten kast uit 1917 geschonken. Het hing in het clubhuis op de Hovenierstraat 16 in Zaandam.

Behoud en beheer

Restauraties

Walviskaken

Op 12 januari 2004 werden twee walviskaken, na een langdurige restauratie, in de vaste opstelling van het Zaans Museum geplaatst. De twee walviskaken zijn afkomstig van een walvis die gevangen is tijdens een tocht van de walvisvaarder Willem Barentsz in 1566-1597. De kaken zijn destijds per boot overgebracht naar het gemeentehuis te Zaandijk. Tot 1979 hebben de kaken in de beeldentuin van Zaandijk gelegen waarna ze op 26 september van dat jaar als bruikleen zijn overgebracht naar het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. Daar zijn ze 20 jaar, tot 1999, bewaard gebleven. Na de opening van het Zaans Museum zijn de kaken weer teruggekomen. Echter, het verval trad zo snel in dat een grondige restauratie nodig bleek. Er is voor restauratie gekozen, omdat het gaat om een paar unieke onderdelen van een stukje Nederlandse geschiedenis met een grote museale uitstraling. Ze vormen een waardevolle aanvulling op de collectie 'Walvisvaart' van het Zaans Museum.

Schilderijen Van Wessem

In juni 2004 kwam een viertal schilderijen van leden van de Zaanse

familie Van Wessem terug in de vaste opstelling na een langdurige restauratie bij het restauratieatelier Boeijink en Boekel in Haarlem. De portretten zijn in 1858 geschilderd door Sybrand Altmann (1822-1890) en verbeelden Jan Carel van Wessem Sr. (1799-1864) en zijn vrouw Maartje van Wessem-Corver (1801-1884), hun zoon Jan Carel van Wessem Jr. (1829-1881) en zijn vrouw Alida Hendrika van Wessem-Korff (1830-1893). De doeken werden ontdaan van hun sterk verkleurde vernislaag. Ze werden schoongemaakt en opnieuw vernist. De schilderijen werden voorzien van nieuwe lijsten. Veel oorspronkelijke details werden hierdoor weer goed zichtbaar. Tevens werd een drietal andere werken van de familie van Wessem gerestaureerd. De schenkster van de werken, een ver familielid van de Van Wessems, heeft de kosten voor de restauratie op zich genomen.

Afstoten

In 2004 is doorgegaan met het opschonen van het depot door middel van het overdragen van collectieonderdelen naar de juiste instellingen.

Gemeentearchief Zaanstad

Aan het Gemeentearchief Zaanstad zijn verschillende affiches, kranten- en tijdschriftartikelen uit de jaren '70 en '80

over de Zaanse entertainer Matthias de Boer afgestaan. Het Zaanse Museum heeft een pantalon, vest en riem en een uniformjasje van Matthias de Boer in zijn bezit.

Van de bedrijfscollecties van Bruynzeel en Honig, waarvan het beheer enkele jaren geleden dankzij bemiddeling van werknemers van het Zaanse Museum aan het museum is toevertrouwd, zijn na onderzoek en registratie de archiefdelen overgedragen aan het Gemeentearchief Zaanstad. Het gaat hier om archiefstukken zoals papieren, boeken en foto's.

Registratie

Adlib

In het verleden is er een grote achterstand ontstaan in de registratie waaraan hard wordt gewerkt om deze digitaal in te halen. Dit komt voornamelijk door het verouderde kaartsysteem dat nog niet volledig is overgenomen in de computer en de overgang in 1998 naar een nieuw registratiesysteem, Adlib. In 2004 zijn er 1.960 nieuwe records in Adlib aangemaakt. Tevens zijn er 1.995 foto's aan bestaande records toegevoegd en standplaatsen. Door een vrijwilliger van het museum zijn alle munten en penningen, 763 stuks, goed geregistreerd.

Beeldbank

Sinds oktober is er een nieuwe computer die speciaal is aangeschaft voor alle afbeeldingen in het Zaans Museum: de BeeldBank. Het is voor eigen gebruik in het museum en voor persfoto's. Er zijn reeds 9.875 foto's aan de beeldbank toegevoegd.

Bruiklenen aan derden

Buurthuis De Poelenburcht

De pronklap 'Souvenir van de Zaanstreek', in 2003 gemaakt tijdens het migratieproject bij de tentoonstelling 'Zaankanters bestaan niet. Migratie vroeger en nu', is van 1 tot 20 september 2004 uitgeleend aan buurthuis De Poelenburcht. Het is een van de drie buurthuizen dat heeft meegewerkt aan de pronklap.

Gemeentearchief Zaanstad

Ten behoeve van de Landelijke Archiefdag op 21 oktober 2004 heeft het Zaans Museum aan het Gemeentearchief Zaanstad verschillende objecten uitgeleend, die betrekking hebben op de brandweer. De dag stond in het teken van de brand in het Zaans Veem in 1954. Uitgeleend werden een brandweershelm, vier brandweerpennen, een ratel, een brandweeremmer en een jas van de bedrijfsbrandweer van Lassie.

Honig Breethuis

Schade

Op 29 februari 2004 was er lekkage in het Honig Breethuis door smeltende sneeuw die niet weg kon in de dakgoot. Het plafond en de wandbepanning in de Tuinkamer raakten hierdoor beschadigd, evenals het behang in de muziekkamer. Door de gemeente is de dakgoot verbeterd en het plafond gerestaureerd. Het plafond is met behulp van oorspronkelijke technieken en materiaalgebruik hersteld.

Bruikleen Gemeentearchief

Sinds 1999 hingen in het Honig Breethuis brieven en partituren als bruikleen van het Gemeentearchief Zaanstad. Drie objecten waren ingelijst, de andere vier lagen in een la. De bruikleentermijn was inmiddels verstreken en ook voor het behoud van de objecten was het nodig om ze terug te geven. Aangezien de ingelijste archiefstukken deel uitmaakten van de rondleiding door het Honig Breethuis is er voor gekozen om de objecten te scannen en deze kopie in te sealen. Deze kunnen nu worden gebruikt in de rondleiding.

De replica van de sitsen deken

De Quiltgroep Zandijk van de kostuumvereniging De Zaanse Kaper heeft een replica van de sitsen deken gemaakt die in het koetsbed lag. De deken is een cadeau aan het Zaanse Museum ten behoeve van het Honig Breethuis. Het origineel bevindt zich in het depot van het Zaanse Museum.

Czaar Peterhuisje

Behoud en beheer collectie

In 2004 heeft het Zaanse Museum het beheer van het Czaar Peterhuisje overgenomen van de Gemeente Zaanstad. Om vast te stellen wat de toestand van de gehele collectie is en welke werkzaamheden er verricht dienen te worden, voordat de collectie in een stabiele toestand is, is er een 0-meting uitgevoerd. Dit rapport is 15 juli 2004 gepresenteerd.

Het Instituut Collectie Nederland (ICN) heeft in het verleden bruiklenen gegeven aan het Czaar Peterhuisje, waaronder schilderijen, marmeren plaquettes en meubilair. Het Zaanse Museum heeft deze bruikleen overgenomen van de gemeente Zaanstad. In nauw overleg met ICN zijn er 5 objecten teruggegaan, aangezien deze niet in de opstelling te zien waren. Dit waren onder andere prenten en aquarellen.

Behoud en beheer pand en tuin

De Monumentenwacht heeft zijn jaarlijkse inspectie uitgevoerd en het groot achterstallig onderhoud heeft plaatsgevonden. Daarnaast is er UV-folie op de ramen aangebracht.

De beeldbepalende paardekastanje in de tuin van het Czaar Peterhuisje vertoonde het beeld van de landelijke kastanjeziekte en heeft op advies een grondinjectie gekregen. De boom heeft het echter niet gered. De boom was door koningin Anna Pawlona, na de overstroming van 1825, geplant.

Bezoekersaantallen

Voor het eerst dit jaar is het Czaar Peterhuisje het gehele jaar open geweest. Door de veranderde openingstijden is het bezoekers aantal ook gestegen, naar 5493; een stijging van 593 t.o.v. 2003. Het aantal Russische bezoekers is gedaald naar 1100. De oorzaak hiervoor ligt voornamelijk bij het hoge aantal Russische bezoekers in 2003 naar aanleiding van het herdenkingsjaar 300 jaar St. Petersburg.

Er is een tweetalige wervingsfolder in het Russisch en het Nederlands samengesteld. Deze folder, in de huisstijl van het Zaanse Museum, is gekoppeld aan het hoofdthema Water in het Zaanse

Museum. Hiermee hoopt het museum de relatie tussen de presentatie in het museum en de buitenlocatie het Czaar Peterhuisje te bewerkstelligen.

Bijzondere gasten

De ambassadeur van Rusland heeft met speciale gasten het huisje twee keer bezocht. De Marinestaf bezocht het Czaar Peterhuisje met de Groot Admiraal van Rusland in het kader van het Bilateraal en Atlantisch verdrag in Nederland. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het huisje twee keer bezocht, een keer met de echtgenote van Finse Premier en een keer met een afvaardiging van de Russische Federatie.

Vanaf 1 mei 2004 is het Czaar Peterhuisje aangemerkt als trouwlocatie voor de gemeente Zaanstad. Er is een protocol gemaakt, die als leidraad wordt gebruikt voor bijzondere gelegenheden.

Koog aan de Zaan. Dit pakhuis staat afgebeeld op de houten klaptafel met afbeelding van huizen aan de Zaan bij Koog a/d Zaan van Nic. De Carpentier. Twee mensen van de stichting hebben de schildering op de klaptafel bestudeerd in verband met de kleur die het pakhuis gehad zou kunnen hebben.

Vragen om informatie

Veel mensen hebben via de telefoon en de e-mail hun weg naar het museum gevonden. We krijgen steeds meer vragen van derden.

Vragen van derden

Bekijken collectie

De Stichting Vrienden van Zaanse Pakhuizen heeft het zeventiende-eeuwse pakhuis 'De Baars' in beheer gekregen. Het pakhuis stond op het terrein van ADM Cocoa en is verplaatst naar een plek vlakbij molen De Bleeke Dood in

Kunstenaars toonden de toeschouwers wat zo bijzonder of juist zo gewoon is. Op de Galerij van het Zaanse Museum exposeerden amateurs hun werk en diepten jongeren de wisselwerking uit tussen kunst en het Zaanse landschap.

Bij de tentoonstelling is een boek verschenen met de titel 'Mooi Zootje'. Hierin staan afbeeldingen van de deelnemende kunstenaars met tekst van Herman Vuijsje. Het boek is uitgegeven door Stichting Uitgeverij Noord-Holland.

3

Bijlagen

Overzicht tentoonstellingen

Tentoonstellingszaal

Mooi Zootje - 83 kunstenaars en de Zaanstreek

13 december 2003 t/m 7 maart 2004

Met de tentoonstelling 'Mooi Zootje' wilde Stichting Tengel laten zien dat kunstenaars en bewoners van nu zich nog steeds laten inspireren door het Zaanse landschap.

Thematentoonstelling De Fabriek

7 april t/m 29 augustus 2004

De thematentoonstelling De Fabriek ging over de industrie in de Zaanstreek in de 20ste eeuw. De Zaanstreek was voor veel belangrijke industrieën een bekende vestigingsplaats. Zowel de textielverwerking als de chemische industrie en de hout-, metaal-, papier- en voedingsmiddelenindustrie waren vertegenwoordigd in deze streek.

In de tentoonstelling De Fabriek werd alles wat het industriegebied in de Zaanstreek heeft voortgebracht samengesmolten tot een totaalproduct. Een product en een bedrijf dat zijn weerga niet kent. Het belichtte niet alleen de productieafdeling van de fabrieken maar ook de receptie, de

kantoren, de kantine en de exportafdeling. Daarnaast toonde het alle facetten van het werken en leven in en om de fabriek. Vandaar de gehanteerde slogan: Kom werken bij De Fabriek!

Zaans & Zo – Kindertentoonstelling bij de thematentoonstelling De Fabriek

Vanaf 7 april 2004

Zaans & Zo was een fabriek voor kinderen in de vorm van een modern en trendy bedrijf. Het ontwierp en produceerde nieuwe producten. De eigenaars, twee jonge ondernemers, waren tijdelijk op inspiratiereis naar de beurs. De kinderen mochten stiekem een kijkje achter de schermen nemen. Opeens was er paniek... de mannen moesten op de beurs een product presenteren, maar wisten niet wat. Er was dus werk aan de winkel!!! Het kinderprogramma bij het bedrijf Zaans & Zo was gekoppeld aan de tentoonstelling De Fabriek. Net als in de tentoonstelling stond ook hier het fabrieksleven centraal, met alle grondstoffen, producten en halffabrikaten. Het was een volwaardige onderneming met 10 afdelingen waar van alles te zien en te beleven was.

Open Atelierroute – overzichtsexpositie

11 t/m 19 september 2004

Tijdens de atelierroute zetten tientallen kunstenaars in de Zaanstreek en Wormerland hun atelier open en konden mensen vrij in en uit lopen. Omdat er zoveel kunstenaars meededen en je als bezoeker een keus moest maken welke ateliers je wilde bezoeken stelde Stichting Tengel een overzichtsexpositie samen in het Zaans Museum.

Enric Adserà Riba. Muren van mijn ateliers, herinneringen

30 september t/m 28 november 2004

De tentoonstelling *Muren van mijn ateliers, herinneringen* van de Catalaanse kunstenaar Enric Adserà Riba was gemaakt rondom een nieuwe herinneringswand van de in Zaandam woonachtige kunstenaar. Daarnaast toonde de tentoonstelling zijn veelzijdige werk, die de neerslag vormt van zijn vele ervaringen en herinneringen. Speciale aandacht werd besteed aan het project *Muren van mijn ateliers* waaraan hij al vanaf 1990 werkt. Het zijn panelen vol gestolen herinneringen die hem ook weer een handvat bieden om na te denken over een toekomstige richting in zijn werk. Het Zaans Museum vroeg Enric Adserà Riba als Catalaanse kunstenaar zijn impressies van de Zaanstreek in een kunstwerk neer te leggen. Na afloop van de tentoonstelling is het nieuwe paneel in de collectie van het Zaans Museum opgenomen.

Galerij

Mooi Zootje Op de Galerij

13 december 2003 t/m 7 maart 2004

Stichting Tengel heeft ten tijde van de tentoonstelling Mooi Zootje Zaanse amateur-kunstenaars uitgenodigd mee te exposeren binnen hetzelfde thema: de wisselwerking tussen kunst en landschap.

Uiteindelijk hebben acht verenigingen en Fluxus, het centrum voor de kunsten, zich gepresenteerd in zes periodes op de Galerij van het museum.

't Smirnoffgenoodtschap en Vierkant 95

12 december t/m 28 december 2003

De 't Smirnoffgenoodtschap uit Zaandam en de groep kantklosters De Vierkant 95 uit Zaandam exposeerden hun textiele kunst.

Dyckart, Schildersvereniging Zaanstreek

Noord en Gobelinweefkring

13 januari 2004 t/m 25 januari 2004

Dyckart is in 1996 ontstaan in Krommeniedijk, de Schildersvereniging Zaanstreek Noord is afkomstig uit Assendelft en de Gobelinweefkring uit Wormerveer. Gezamenlijk presenteerden zij werk op de galerij van het museum.

Stichting de Stijfelmakersschuur

27 januari 2004 t/m 8 februari 2004

Stichting de Stijfelmakersschuur uit Oostzaan was uitgenodigd om werk te presenteren van hun leden.

FluXus

10 februari 2004 t/m 22 februari 2004

24 februari 2004 t/m 7 maart 2004

FluXus is het centrum voor de kunsten, afdeling beeldende kunst uit Zaandam.

Fluxus heeft een uitgebreid cursusaanbod in uiteenlopende disciplines van de beeldende kunsten.

Hiervan waren enkele werken tentoongesteld.

Galerijtentoonstelling Werk in Uitvoering

7 april t/m 29 augustus 2004

Werk in Uitvoering was een galerijtentoonstelling over werken, nu en in de toekomst. Joke Konijn en Barbara Guldenaar, beeldend kunstenaars, gaven als 'startende ondernemers' hun visie op werk en werkgelegenheid, recessie en werkloosheid, dienstverband en zelfstandigheid, ondernemerschap en zekerheid. Verschillende Zaanse bedrijven met een dieren naam zoals Vis, Konijn en Kat presenteerden zich in deze expositie. Van iedere onderneming was een kunstuiting gemaakt, verwerkt in een collage met teksten, foto's en ander beeldmateriaal. De beeldend kunstenaars lieten zien hoe het is om nu en in de toekomst in de verschillende

bedrijven aan het werk te zijn. Ook was er informatie over de Kamer van Koophandel, beroepen en bedrijven te vinden. De galerijtentoonstelling was een combinatie van beeldende kunst, werkgelegenheid en arbeid in de Zaanstreek.

Galerijtentoonstelling Bram Vergouw
3 september 2004 t/m 17 oktober 2004

Op de Galerij van het Zaanse Museum was een expositie te zien van schilder Bram Vergouw. Vergouw komt uit een bekende kunstenaarsfamilie. Zijn in 1972 overleden vader Bram was schilder en beeldhouwer en zijn broer Jan Kees geniet ook bekendheid als schilder en tekenaar. In de werken van Bram Vergouw staat de Zaanoever centraal. Zo zegt hij: 'Ik ben met de Zaan begaan, de oevers zijn continu aan verandering onderhevig: eerst was er niets, toen de molens, daarna de fabrieken en nu staan er appartementencomplexen.'

Tijdelijk in het museum

Dansen op het Veen - Fototentoonstelling
4 juli t/m 29 augustus 2004

Ruud Vreeman, burgemeester van Zaanstad van 1997 tot 2004 beschrijft de Zaanstreek als een oer-Hollandse en koppige plek, waar je moet leren om te dansen op het veen omdat je anders wegzakt in de prut. Ruud Vreeman nam afscheid van Zaanstad. Ter gelegenheid

van dat afscheid duidde hij de ontwikkelingen in Zaanstad gedurende zijn ambtsperiode. Met het boek *Dansen op het Veen* wilde Vreeman niet alleen afscheid nemen of nostalgisch terugblikken, hij wilde analyseren, provoceren, concluderen, leren. En verbazen, verschuiven, eisen stellen. Ruud Vreeman vroeg fotograaf Michel Pellanders om zijn kijk op de Zaanstreek te geven. Vroeg hem opnieuw kennis te maken met zijn geboortegrond. Met de eenvoudige opdracht om de ziel van de Zaanse kanters bloot te leggen. De foto's van Michel Pellanders vertellen hun eigen verhaal los van dat van Ruud Vreeman. Ze lieten de Zaanse kanters zien; aan het werk, op straat, in zijn omgeving, maar vooral in beweging: al dansend op het Zaanse veen.

Overzicht activiteiten 2004

3 februari 2004

Lezing 'Sociale veranderingen gedurende de 20^e eeuw'

Lezing door de heer Joop Seitner.

4 februari 2004

Start van De Nederlandse Kinderjury 2004

Onder leiding van Hans Kuypers en Francine Oomen, winnares Hotze de

Roosprijs 2003 kregen 80 voorlezers, waaronder de burgemeester en andere bekende Zaankanters, les hoe ze de kinderen konden boeien met het voorlezen.

11 april 2004

Paaseieren maken en koekjes bakken

Onder leiding van onze eigen Italiaanse kok, Aldo Cuneo, en zijn assistente, leerden 30 kinderen de geheimen van chocola en een plak deeg.

13 april 2004

Lezing 'Bruynzeel, hoe het was in Zaandam'

De heer Rien Berkhout, vanaf 1967 werkzaam geweest bij Bruynzeel, belichtte de verschillende facetten van het bedrijf.

17-18 april 2004

Nationaal Museumweekend

Het Nationaal Museumweekend had als thema: 'Verhalen vertellen'. Tijdens dit weekend vertelde een werknemer van ADM-Cocoa, aan de bezoekers het verhaal van de verwerking van de cacao boon als grondstof tot het gereede product, zoals cacaopoeder, chocoladerepen etc. Dit deed hij aan de hand van enkele voorbeelden.

4 mei 2004

Lezing 'De bonbon van Verkade'

Jack van Luit, de productontwerper bij Verkade, ontwierp een fantastische bonbon: De Bon Marriage, volgens de heer van Luit zijn mooiste bonbon. Aan een veertig tal toehoorders, waaronder veel collega's en ex-collega's van Verkade, vertelde hij, nog steeds vol passie, hoe verschillende producten werden ontworpen, ontwikkeld en bereid.

23 mei 2004

Kindertheater: Fabrieksdansen

Klets de Kat kreeg, samen met 10 andere kinderen, dansles van danseres Marijn van Veen: 'dansen op het ritme van geluiden van de fabriek'. Onder belangstelling van de bezoekers gaven zij na afloop een voorstelling.

29 mei 2004

Kinderboekenmarkt

In samenwerking met de Gemeente Zaanstad, Openbare Bibliotheek en Stichting Welsaen was er een Kinderboekenmarkt georganiseerd. Op de Zaanse Schans waren diverse activiteiten en in het Zaans Museum werd voorgelezen of kon men een film bekijken. Bekende kinderboekenschrijvers, o.a. Gitte Spee, geestelijk moeder van 'Big', Jet Boeke van 'Dikkie Dik' en onze eigen Zaanse Hans Kuypers en Marjolijn Hof

van de 'Koe en Muis'-serie lazen voor op een literatuurboot en andere locaties.

1 juni 2004

Lezing 'De Fabriek'

Ellen van Veen, projectleider van de tentoonstelling De Fabriek, gaf de toehoorders een blik achter de schermen: hoe deze tentoonstelling tot stand is gekomen en welk verhaal deze tentoonstelling de bezoekers vertelt. Na afloop gaf zij een rondleiding in de expositie.

13 juni 2004

Wat kun je allemaal met linoleum doen?

Selma Timmerman, kunstenares, leerde niet alleen kinderen maar ook moeders en zelfs een oma, de verschillende technieken.

19 juni 2004

Kinderjuryboekenbal

Het CPNB organiseerde samen met de Bieb het Kinderjuryboekenbal.

20 juni 2004

Cultuurmarkt te Zaandam

Het Zaanse Museum was samen met de Zaanse Schans met een kraam aanwezig om haar programma's voor de lopende tentoonstelling De Fabriek en die van het winterseizoen te promoten.

20 juni 2004

Lezing 'De fabriek Verkade'

In het kader van de tentoonstelling De Fabriek, gaf de heer Theo Kalf, oud-werknemer van Verkade, een lezing over de geschiedenis van Verkade.

Onderwerpen die aan de orde kwamen waren de gebouwen, de afdelingen, de producten, de verpakkingen, de reclame, de meisjes en voorwerpen die het merk Verkade tot een begrip maakten.

29 augustus 2004

Lezing 'Van keteldoofheid tot het sick buildingsyndroom'

Het werken in een fabriek leidde ook tot specifieke ziektes die bij een beroep hoorden. Dat was de inhoud van de lezing van de heer Van Vugt, vanaf 1967 werkzaam bij de Bedrijfsgeneeskundige Dienst voor de Zaanstreek als arbeidshygiënist.

5 oktober 2004

Lezing 'de Zaanse scheepsbouw: en de plannen voor een nieuwe haven'

Lezing door ing. Albert Boes. Hij is betrokken bij het Zaanse Industrieel Erfgoed en tevens redacteur van het maritiem maandblad 'De Blauwe Wimpel'. Hij vertelde over De Zaanlandse Scheepsbouw Mij. en het verloop van de plannen voor een

historische haven voor 50 aandachtige bootliefhebbers.

10 oktober 2004

Verhalen vertellen

In het kader van de Kinderboekenweek las de Krommeniese kinderboekenschrijfster Marjolijn Hof voor uit haar eigen boeken Koe en Toeter.

13 oktober 2004

Kinderboekenweek

Thea van 't Loo, de grootste animator voor het Zaanse kinderboek, behandelde één van de boeken van Cor Bruijn.

2 november 2004

Lezing 'Mijn herinneringswanden'

De Zaanse / Catalaanse kunstenaar Enric Adserà Riba vertelde hoe en op welke wijze zijn kunstwerken tot stand zijn gekomen.

Na de lezing nam hij zijn dertig bewonderaars mee voor een rondleiding over zijn tentoonstelling.

14 november 2004

Zaans Atelier

Workshop onder leiding van Enric Adserà Riba voor kinderen, ouders en grootouders.

Tijdens deze workshop kon men zelf een 'herinneringsplaat' maken op dezelfde wijze als de kunstenaar.

28 november 2004

Sinterklaas

Twintig kinderen hebben op een creatieve manier de Sint geholpen om zijn afbeelding op speculaas en taai-taai een kleurtje te geven.

7 december 2004

Nieuwe presentatie

Een nieuw onderdeel van de vaste presentatie in het Zaanse Museum: 'De Zaanse Maatschappij in de 20^e eeuw', werd feestelijk geopend in het bijzijn van de imam van de Ahmet moskee, mensen uit het Zaanse verzet en vele andere belangstellenden.

Daarna volgde een rondleiding door de samenstellers van de presentatie.

Bezoekersaantallen

Bezoekersaantallen

Zaans Museum

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Volbetalend	2.892	4.946	3.833	3.929	3.538	4.338	4.404
Korting	1.013	2.848	6.394	7.103	3.112	4.729	5.581
Scholen	19	3.333	4.541	3.172	3.956	5.206	2.865
Museumkaart	0	4.126	1.641	1.826	1.266	1.628	2.044
Gratis	3.697	3.301	3.288	2.722	7.466	5.383	5.827
Totaal	7.621	18.554	19.697	18.752	19.338	21.284	20.721

Bezoekersaantallen per doelgroep

	2002	2003	2004
Individuele bezoekers			
Volwassenen	10.929	10.850	11.740
Kinderen	1.389	1.664	1.837
Scholen			
Basisscholen	3.483	3.958	1.806
Voortgezet onderwijs		473	1.248
1.059			
Groepsbezoek			
Groepen	3.064	3.564	3.441
Totaal	19.338	21.284	20.721

Schoolbezoek Zaans Museum

	2001	2002	2003	2004	
Schoolproject Fluxus		2.169	2.951	2.871	n.v.t.
Basisonderwijs	459	532	1.087	1.806	
Voortgezet onderwijs		544	473	1.248	1.059
Totaal	3.172	3.956	5.206	2.865	

Herkomst groepen onderwijs

	2001	2002	2003	2004	
Zaanstreek	2.804	3.862	4.419	2.328	
Provincie Noord-Holland	212	49	650	537	
Provincie Friesland		30	0	0	0
Provincie Zuid-Holland	95	45	137	0	
Provincie Flevoland		31	0	0	0
Totaal	3.172	3.956	5.206	2.865	

Czaar Peter Huisje

	2003	2004
Volbetalend	2.086	2.586
Korting	1.565	1.480
Museumkaart	417	589

Gratis
Totaal

701 748
4.769 5.403

Bezoekersaantallen Thematentoonstellingen

De Dubbele Bodem <i>12 september 1998 – 14 februari 1999</i>	10.432
De Rode Zaan <i>3 november 1999 – 2 maart 2000</i>	5.406
Verpakkingen <i>1 november 2000 – 18 maart 2001</i>	10.283
Hout, Hout en nog eens Hout <i>29 maart 2002 – 1 september 2002</i>	10.988
Geduldig Papier <i>18 april 2003 – 31 augustus 2003</i>	8.903
De Fabriek <i>7 april – 29 augustus 2004</i>	9.117

Bestuur

De Stichting Zaanse Museum heeft ten doel als centraal cultureel-historisch museum werkzaam te zijn op het gebied van behoud, bekendmaking en documentatie van het Zaanse cultureel erfgoed in de ruimste zin van het woord.

2004

De heer V. Moussault
*algemeen directeur Zaanse Schans /
Zaans Museum*

Mevrouw F.J. Renckens-Stenneberg
directeur Zaans Museum

De heer P.W. Middelhoven
voorzitter

de heer A. Folkers RA
penningmeester

De heer G.K. Brouwer MBA
algemeen bestuurslid

De heer drs. P. van Hees
algemeen bestuurslid

De heer prof. dr. P. Visser
algemeen bestuurslid (t/m juni 2004)

De heer H. Pielkenrood
algemeen bestuurslid (vanaf juni 2004)

Mevrouw G. Bakker-Prins
notuliste

toekomst een lijn is die voortgezet moet en kan worden is een punt van aandacht.

Subsidiegevers, fondsen en sponsors

Financiën

Elk jaar is het een moeilijk proces om financiële dekking te zoeken voor de realisatie van het totale publieksbeleid, dat geheel gefinancierd moet worden uit externe middelen.

Er is voor het maken van de jaarlijkse thematentoonstelling een aantal jaren een subsidie van de provincie Noord-Holland gereserveerd. Dit bedrag wordt, in het kader van het 'groeimodel', als startsubsidie gebruikt voor onderzoek naar de collectie en het verzamelen van objecten voor de tentoonstelling. Voor de andere onderdelen van het project zijn dit jaar weer enkele subsidiegevers en fondsen aangeschreven. Een aantal van hen hebben hun financiële steun aan het project toegekend.

Door zelf de vormgeving van de thematentoonstelling en de kindertentoonstelling in het Zaanse Huis en de educatieve programma's te ontwikkelen, zijn de kosten t.a.v. de uitvoering laag gebleven. Of dit voor de

Financiële bijdrage Museum algemeen

Seignette (van 2001 tot 2005)

Pieter Bon Holding

Thema 2005 De Fabriek

De tentoonstellingen De Fabriek, Werk in uitvoering en de kindertentoonstelling Zaans & Zo zijn financieel mogelijk gemaakt door:

Subsidiegevers/fondsen

Provincie Noord-Holland

Mondriaan Stichting

Stichting VSB fonds

Gemeente Zaanstad

Stichting Verkade

Stichting Ir.P.M. Duyvis

Stichting Honig Laanfonds

Sponsors

Forbo Flooring

Gerkens Cacao BV

Kamer van Koophandel Amsterdam

Bedrijfsvrienden

Heynis & Schipper bv

Karlshamns bv

Orka Zaan

Assurantieclub Zaanstreek heeft 159
vriendenpasjes met 50% korting
aangeschaft voor hun relaties.